

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ КУЛЬТУРИ

УДК 341.215.4:930.8(477)(100)«2022/2025»
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5984.2025/3.42>

Барановська Н.М.

Національний університет «Львівська політехніка»

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ ТА МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ З ПИТАНЬ ЗАХИСТУ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

У статті досліджено ситуацію з руйнуванням української культурної спадщини на сучасному етапі російсько-української війни, діяльність українських державних інституцій у співпраці з міжнародними організаціями з питань збереження культурної спадщини України, її захисту та відновлення. Наголошено на тому, що Росія, як держава-агресор, намагаючись знищити українську націю, її державність та незалежність, навмисно руйнує культурну спадщину України, яка є фундаментом національної єдності та ідентичності, основою самобутності та національної гордості, одним із ключових елементів державного самовизначення України та запорукою повноцінного функціонування культурного середовища, яке визначає місце української спільноти у світовому культурному просторі. Беручи до уваги, що українська культурна спадщина становить невіддільну частину світової культури, її збереження, захист і відновлення є спільним пріоритетом, відповідальністю та важливим завданням України і міжнародної спільноти.

Зроблено висновок, що у процесі співпраці українських державних інституцій з міжнародними організаціями, які опікуються захистом об'єктів світової культурної спадщини, здійснюється розробка програм зі збереження об'єктів культурної спадщини України, які пошкоджені внаслідок військової агресії Росії, чи перебувають під загрозою; проводиться системна робота з фіксації та документування руйнувань, аналітичної оцінки шкоди та збитків, нанесених українській культурній спадщині Російською Федерацією; наочної демонстрації та привернення уваги міжнародної громадськості до воєнних злочинів Росії проти культурної спадщини України; удосконалення законодавчої бази для притягнення до відповідальності держави-агресора за знищення, пошкодження та викрадення культурних цінностей України, запобігання незаконній торгівлі ними на міжнародному рівні та повернення на батьківщину; реалізація спільних проєктів з експертизи, інвентаризації та консервації музейних колекцій; цифровізації та репрезентації культурних надбань України; просування об'єктів, які мають бути включені до Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Ключові слова: Україна, військова агресія Росії, культурна спадщина, руйнування, захист культурної спадщини, міжнародні організації, співпраця.

Постановка проблеми. У сучасний період Україна веде важку боротьбу не тільки за збереження своєї державності та незалежності, а й за те, щоб не втратити свого місця у світовому культурному просторі, зберегти свою національну ідентичність та культурну суб'єктність на міжнародній арені. Це значною мірою залежить від стану збереженості та рівня охорони культурної

спадщини, яка є основою повноцінного функціонування культурного середовища, фундаментом національної єдності та самобутності, ключовим елементом державного самовизначення України. Беручи до уваги, що українська культурна спадщина становить невіддільну частину світової культури, її збереження і захист є одним із державних пріоритетів України та важливою місією

міжнародної спільноти. З огляду на це, актуалізувалися питання, пов'язані з діяльністю державних органів української влади з проблем збереження та захисту української культурної спадщини у партнерстві з міжнародними організаціями у поточний період агресії Росії проти України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Переважає більшість праць, представлених у науковій літературі останнім часом, стосується загальних питань збереження культурної спадщини, наслідків руйнувань, а також правових та міжнародних аспектів досвіду із захисту та збереження культурних надбань за обставин війни. Зокрема, теоретичним основам та практичним складникам охорони об'єктів культурної спадщини, державно-управлінському аспекту її збереження присвячені праці М. Міщенко [29], Н. Малиш та С. Москаленко [13]. Історію становлення міжнародного правового забезпечення та практики міжнародної допомоги стосовно захисту культурних надбань під час збройних конфліктів аналізує у своїй статті М. Рогожа [2]. Документаційні ініціативи міжнародних організацій, громадськості та представників сфери культури щодо збереження та оптимізації захисту культурної спадщини в Україні в умовах війни висвітлюють Ю. Трач [27], Горон Д. [2], А. Курінська та ряд інших. Все ж наявному науковому доробку з досліджуваного питання бракує системності та комплексності.

Мета статті – дослідити ситуацію з руйнуванням української культурної спадщини на сучасному етапі російсько-української війни, діяльність українських державних інституцій у співпраці з міжнародними організаціями з питань збереження культурної спадщини України, її захисту та відновлення.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на те, що поняття «культурна спадщина» за останній час часто згадуване серед академічної спільноти, представників культурних осередків, громадських діячів, у політичних колах і державних інституціях, на сьогодні існують різноманітні підходи щодо визначення сутності цього терміна як українськими науковцями, так і у нормативно-правових актах України. «Спільними ознаками для всіх концепцій є сукупність матеріальних і духовних цінностей чи об'єктів, спадковість, історична пам'ять, зв'язок минулого і сучасного; це не тільки пам'ятки культури та історії, а й навколишнє середовище, унікальні історико-ландшафтні території; це матеріалізована історія країни, свідчення культурного багатства й

глибини національної історичної пам'яті» [1]. Спадщина – це те, що «було створено на території проживання певного народу і вплинуло на формування ідентичності його представників» [2, с. 12]. В електронній версії «Великої української енциклопедії «культурна спадщина» – це «сукупність успадкованих людством від попередніх поколінь об'єктів культурної спадщини», які класифікують за типами, видами й категоріями. Серед основних видів культурної спадщини виділяють археологічні, історичні, об'єкти монументального мистецтва, архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва, ландшафтні, науки і техніки, які за категоріями розподіляють на «щойно виявлені, місцевого, національного та всесвітнього значення» [3].

Експертка з культурології, проєкт-менеджерка Кримського інституту стратегічних досліджень Ельміра Аблялімова-Чийгоз, аналізуючи злочини вчинені Росією проти української культурної спадщини, зокрема, привласнення її об'єктів, використання культурних цінностей у воєнних цілях і переміщення їх з окупованих територій, пограбування музеїв, незаконні археологічні роботи, модифікація та реконструкція пам'яток, деконтекстуалізація історичних місць, вважає, що «масштаби культурних втрат», які «завдала повномасштабна військова агресія Росії в Україні, можна порівняти з гуманітарною катастрофою», і це потрібно системно документувати [4]. Адже руйнуються історичні центри старовинних міст з їх неповторними архітектурними ансамблями та пам'ятниками, що відображають історію та розвиток української нації; релігійні споруди (церкви, собори, монастирі) як символи віри та важливі частини національної ідентичності; рідкісні археологічні артефакти. В умовах війни культурні об'єкти, які мають глибоке коріння в історії нації, стали «своєрідним “полем бою” за думки та уявлення людей, намагаючись ліквідувати зв'язок з історією та культурною спадщиною» [5].

За даними Міністерства культури та стратегічних комунікацій України станом на 25 серпня 2025 р. внаслідок російської агресії в Україні зруйновано або пошкоджено 1599 пам'яток культурної спадщини та 2415 об'єктів культурної інфраструктури, 491 об'єкт культурної інфраструктури повністю знищено. Серед пошкоджених пам'яток: 149 мають статус національного значення; 1300 – місцевого значення; 150 – щойно виявлені об'єкти. Руйнування зафіксовані у 18 областях та 326 територіальних громадах. Найбільших втрат

заснав Київ та Київська область, де пошкоджено 154 пам'ятки, серед пошкоджених об'єктів – одна кіностудія у Києві [6].

За період війни Росії проти України суттєво постраждали українські музеї. 129 музеїв та галерей зазнали пошкоджень [7]. Кількість музейних установ різко скоротилася. На даний час, відповідно до даних МКСК, у Державному фонді перебуває 651 музей проти 2563 станом на 2016 р. Музейні колекції, особливо на прифронтових територіях, знаходяться під загрозою фізичного знищення та викрадення [8]. Багато з них вдалося врятувати. Станом на вересень 2025 р. Міністерство культури України евакуювало понад 670 тис. музейних предметів із прифронтових регіонів, тільки цього року – майже 100 тис. [9]. Однак численні музейні експонати було вивезено або знищено, що призвело до серйозної втрати національного культурного надбання. Зокрема, з окупованих територій України росіяни вивезли понад 1,7 мільйона одиниць культурної спадщини [10].

Заступниця голови КМДА Ганна Старостенко наголошує, що «кожен знищений або пошкоджений об'єкт – це не просто втрата окремої пам'ятки. Це втрата частини нашого культурного коду, колективної пам'яті й права на історичну справедливість», тому збереження культурної спадщини в умовах війни – це справа загальнонаціонального значення [11]. Держава має протистояти гуманітарній агресії і сприяти «розвитку української культури як основи консолідації української нації та зміцнення її ідентичності» [12]. А повноцінне та всебічне виявлення, оцінка стану, комплексне відновлення та збереження культурних надбань – це стратегічне, державної ваги гуманістичне і науково-практичне завдання з метою захисту її від перетворення ворогом на важіль потенційної загрози національній безпеці України.

Проблеми захисту культурної спадщини нерозривно пов'язані з активізацією державно-управлінського чинника впливу, зокрема, для притягнення до відповідальності РФ як держави-агресора, а також конкретних фізичних осіб, винних у знищенні та пошкодженні об'єктів культурної спадщини та викраденні культурних цінностей України. Йдеться про «системну роботу, здійснювану у співпраці з неурядовим сектором, із залученням міжнародних організацій та максимальним використанням можливостей міжурядового співробітництва» [13, 186].

Прикладом цього є організована урядом співпраця українських та світових представників

арт-ринку, міжнародних експертів, зокрема членів Art Sanct Task Force та Стенфордської міжнародної робочої групи з російських санкцій, завдяки якій українські правоохоронні органи та профільні організації працюють над тим, щоб відстежувати торгівлю предметами мистецтва, які були викрадені росіянами, та притягнути Росію до відповідальності, запобігти міжнародній торгівлі викрадених предметів культурної спадщини з українських приватних і державних колекцій та повернути цінності в Україну [14]. У січні 2024 р. Верховна Рада України створила міжкомітетську робочу групу із захисту об'єктів культурної спадщини, яка працює над удосконаленням законодавства у цій сфері, інвентаризацією культурних цінностей та формуванням відповідних баз даних, аналізом загроз та управлінням ризиками.

Задля допомоги у питаннях збереження культурної спадщини, яка зазнає нищення та руйнувань через російську агресію, Україна звернулася до впливових міжнародних організацій – ALIPH (Міжнародного альянсу захисту культурної спадщини в зонах конфлікту (International alliance for the protection of heritage in conflict areas)), ІКОМОС (Міжнародної ради з охорони пам'яток і визначних місць) та ЮНЕСКО (Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури). Міжнародні організації й фонди почали акумулювати свої спроможності, щоб допомогти зберегти національне культурне й історичне надбання України.

Ще в березні 2022 р. ALIPH запустив свій «План дій із захисту спадщини в Україні», який підтримали країни-члени альянсу та приватні донори. З цього року ALIPH підтримує понад 500 українських організацій, реалізуючи проєкти з консервації колекцій, стабілізації об'єктів та захисту архівів по всій країні [15]. Спочатку надавалися гранти на евакуацію музейних колекцій, обладнання для зберігання, пакувальні матеріали для колекцій, матеріали для захисту самих музейних будівель, проєкти оцифрування чи інвентаризації, здебільшого оцифрування колекцій [16]. Станом на жовтень 2023 р. ALIPH профінансував 180 проєктів з охорони культурної спадщини в Україні [17].

На початку повномасштабного вторгнення оперативно відреагував на можливі загрози для культурної спадщини України центральний офіс ІКОМОС. За словами членкині Українського Національного комітету ІКОМОС Ольги Рутковської, було порушене питання стосовно просування за номінаціями об'єктів, які мають бути занесені до

переліку Всесвітньої спадщини. До цього переліку потрапив «Чернігів стародавній» – об'єкт, що опинився у блокаді в перші місяці війни [18].

25 листопада 2025 р. колишній постійний представник України при Європейському Союзі, Міністр культури та стратегічних комунікацій України Микола Точицький зустрівся з керівником Офісу ЮНЕСКО в Україні К'ярою Децці Бардескі. Обговорювалися напрями подальшої співпраці у сфері культури і розширення партнерства між Україною та ЮНЕСКО задля впровадження ініціатив, спрямованих на збереження та відновлення культурної спадщини, зокрема, у питаннях надання допомоги закладам культури та пам'яткам, які постраждали внаслідок бойових дій. Мова йшла про Київську державну академію декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука та Чернігівський обласний академічний український музично-драматичний театр імені Тараса Шевченка, які потребують капітального ремонту та реставрації унаслідок влучання російської ракети [19].

У межах проєкту ЮНЕСКО «Культура заради миру та стійкості: створення культурного центру у місті Львові, Україна» 25 січня 2025 р. у місті Лева за участю генеральної директорки ЮНЕСКО Одрі Азуле та українських міністрів було відкрито перший в Україні Культурний хаб ЮНЕСКО. Він створений за фінансової підтримки Іспанського агентства з міжнародного співробітництва в галузі культури (AECID). Хаб має стати платформою для відновлення культури та центром підтримки для тимчасово переміщених працівників закладів культури. Надаватиме простір для роботи художникам, музикантам, письменникам та підтримуватиме початківців [20].

У рамках співпраці МКСК України та швейцарської неприбуткової організації ALIPH з метою збереження та відновлення культурної спадщини, координації міжнародної допомоги, фінансування проєктів та управління міжнародною фінансовою допомогою, яка спрямовується на збереження й відновлення культурної спадщини України, було вирішено створити Український фонд культурної спадщини. Така ініціатива прозвучала ще 10 липня 2025 р. на Конференції з питань відновлення України в Римі, коли Україна та Італія започаткували Альянс культурної стійкості, який покликаний сприяти об'єднанню міжнародних зусиль задля захисту й відновлення української культури як у період воєнних дій, так і в повоєнний час [21]. А 4 вересня 2025 р. у Брюсселі (Бельгія) тимчасова виконувачка обов'язків

міністерки культури та стратегічних комунікацій України Тетяна Бережна та виконавчий директор ALIPH Валері Фреланд підписали Меморандум про створення Українського фонду культурної спадщини [22]. Свій внесок в 4 млн євро для підтримки та захисту культурних цінностей України в рамках діяльності Українського фонду культурної спадщини зробив Європейський Союз, а також Князівство Монако (40 тис. євро) і Фонд Дж. Пола Getty Trust (1 млн. євро) [23]. Основними завданнями створеного спільно з ALIPH фонду є: залучення донорських внесків; організація конкурсних відборів проєктів – від захисту колекцій до відновлення пошкоджених об'єктів; підтримка цифрової трансформації у сфері спадщини; розвиток професійної спільноти [21].

Тісно співпрацює з Україною Агенство США з міжнародного розвитку (USAID). До липня 2024 р. Директором Місії USAID в Україні був Джеймс Хоуп, який наголошував, що «зловмисне та прицільне знищення Росією українських культурних пам'яток» є величезною втратою для не тільки для самої України, а й для Європи та всього світу [24]. Зараз Місією USAID в Україні очолює Джулі Конен. За підтримки USAID з метою фіксації, демонстрації та привернення уваги міжнародної спільноти до злочинів проти української культурної спадщини і шкоди завданої їй російськими військами внаслідок бомбардувань та обстрілів, Українським Інститутом було запущено проєкт «Листівки з України». Відтак випущено 80 листівок з різних регіонів, кожна з яких розповідає про історію, обставини зруйнування чи пошкодження конкретної пам'ятки. А по всьому світу посольствами України та міжнародними партнерами було проведено 40 виставок з наочною демонстрацією масштабів нищення української культурної спадщини [25]. У рамках програми «Рада: наступне покоління» USAID надав Комітету Верховної Ради з питань гуманітарної та інформаційної політики дієву підтримку з підготовки інформаційно-аналітичних матеріалів: «Реалізація гуманітарно-культурних політик в умовах війни і поствоєнного часу: регіональні моделі, їх множинність і трансформації» для виїзного засідання та «Стан функціонування культурної сфери в регіонах України в умовах воєнного стану». Представники USAID вважають, що встановити реальну ситуацію щодо руйнування та пошкодження закладів культури, об'єктів культурної спадщини та їх викрадення можливо тільки після завершення бойових дій і деокупації територій [26].

25 червня 2024 р. у Парламентській Раді Європи делегація від України зробила важливий крок до початку реалізації міжнародного механізму компенсації, представивши резолюцію «Протидія стиранню культурної ідентичності в часи війни та миру» (Parliamentary Assembly, 2024). У документі було ухвалено Розширену часткову угоду про реєстр збитків, заподіяних агресією РФ Україні, у якому наголошено на важливості точного фіксування збитків, завданих українській культурній спадщині та культурній інфраструктурі, а також створення вичерпних списків пограбованих об'єктів та артефактів, вилучених із музеїв і археологічних пам'яток, у тому числі з Криму, починаючи з 2014 р. [27, с. 197].

Прикладом плідної співпраці з міжнародними партнерами в умовах системного знищення української культурної спадщини російським агресором є ратифікація Верховною Радою України 25 лютого 2025 р. Нікосійської конвенції Ради Європи, яка передбачає широкий спектр можливостей для захисту культурних цінностей. Це мало б посилити міжнародну правову підтримку у притягненні РФ до відповідальності за знищення та викрадення культурної спадщини України, особливо на території тимчасово окупованого Криму, допомогти блокувати незаконні угоди, ускладнити продаж викрадених артефактів та забезпечити повернення викрадених цінностей [28].

За активної підтримки зарубіжних партнерів продовжує реалізовуватися певна частина заходів з охорони нерухомих об'єктів культурної спадщини України, зокрема, державна реєстрація за визначеними категоріями, інформування та дослідницька діяльність, деякі елементи захисту стосовно монументальних пам'ятників відповідно до їх системи, визначеної пам'яткоохоронним законодавством [29 с. 175].

28 березня 2025 р. Кабінет Міністрів України затвердив Стратегію розвитку культури до 2030 року. Однією з ключових цілей цієї стратегії є захист, збереження, примноження й використання потенціалу культурної спадщини та культурних цінностей. Очільник МКСК Микола Точицький зазначив, що три основні завдання стратегії полягають у тому, щоб: «зберегти культурну спадщину (і це особливо актуально в умовах її цілеспрямованого знищення російськими військами), розвинути та поширити, спробувати довести до світової спільноти усвідомлення тисячолітньої історії України та її культури як невіддільної частини світової спадщини» [30]. У презентованій 18 серпня

2025 р. Прем'єр-міністром України Юлією Свириденко планується старт реставрації щонайменше 10 об'єктів культурної спадщини у 2025 р.; інвестування 500 млн грн у збереження й відновлення спадщини до 2026-го; створення грантів для креативних індустрій; внесення всіх об'єктів національного значення до реєстру; оцифрування 100 тисяч музейних експонатів [31]. Уряд планує для цього залучити додаткові ресурси через співпрацю з донорами та міжнародними партнерами.

Висновки. Таким чином, злочинна агресія Російської Федерації проти України стала величезною загрозою для існування культурної спадщини – міцного фундаменту української ідентичності, відчуття приналежності до території, де упродовж тисячоліть формувалася українська нація, творилася її історія та унікальна культура з багатими традиціями та цінностями, які відрізняють український народ від інших етносів у світі, роблять його суб'єктом, здатним обирати самостійний шлях державного розвитку. Намагаючись знищити українську націю, її державність та незалежність, Росія навмисно руйнує культурну спадщину України як основу самобутності, національної єдності та гордості, визначника місця української спільноти у світовому культурному просторі. Зважаючи на те, що українська культурна спадщина становить невіддільну частину світової культури, її збереження та захист є спільним пріоритетом, відповідальністю і завданням України та міжнародних організацій, які опікуються захистом об'єктів світової культурної спадщини. З цих питань Україна тісно співпрацює з такими міжнародними організаціями, як: ALIPH, ICOMOC, ЮНЕСКО, USAID, Радою Європи. У взаємодії з ними відбувається розробка програм зі збереження об'єктів культурної спадщини, які пошкоджені чи перебувають під загрозою, проводиться робота з фіксації та документування руйнувань, аналітичної оцінки шкоди та збитків, демонстрації та привернення уваги міжнародної спільноти до воєнних злочинів Росії проти культурної спадщини України, удосконалення законодавчої бази для притягнення до відповідальності держави-агресора за знищення, пошкодження та викрадення культурних цінностей, запобігання незаконній торгівлі ними і повернення в Україну, реалізація спільних проєктів з експертизи, інвентаризації та консервації музейних колекцій, цифровізації та репрезентації культурних надбань України, просування об'єктів, які мають бути включені до Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Список літератури:

1. Степанов В. Ю. Визначення поняття «культурна спадщина» в культурному просторі України. *Культура України*. Вип. 48. 2015. С. 29–39.
2. Рогожа М. Збереження культурної спадщини України в умовах війни: практики міжнародної взаємодії. *Українські культурологічні студії*. 2023. Т. 1. № 12. С. 10–14.
3. Вечерський В. В. Культурна спадщина. Велика українська енциклопедія. URL: [https://vue.gov.ua/Культурна спадщина](https://vue.gov.ua/Культурна%20спадщина) (дата звернення: 27.09.2025).
4. Кабацій М. Росія вчинила 534 злочини проти культурної спадщини України. *Українська правда. Життя*. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2023/09/28/256787/> (дата звернення: 26.09.2025).
5. Голуб А. Культурна спадщина під загрозою: Знищення культурних пам'яток та спроби зберегти культурну спадщину в контексті російсько-української війни. *Informer*. URL: <https://informer.media/kulturna-spadshhyna-pid-zagrozoju-znyshchennya-kulturnyh-pamyatok-ta-sproby-zберегty-kulturnu-spadshhynu-v-konteksti-rosijsko-ukrayinskoji-vijny/> (дата звернення: 27.09.2025).
6. Через війну в Києві та Київській області пошкоджено 154 пам'ятки: деталі. URL: <https://nashkiev.ua/news/cherез-viynu-v-kyevi-ta-oblasti-poshkodzheno-154-pamyatki-detali> (дата звернення: 30.09.2025).
7. Курінська А. Мінкульт підрахував пам'ятки та об'єкти культури, які постраждали в Україні внаслідок російського вторгнення. *Суспільне. Культура*. URL: <https://suspihne.media/culture/1073853-minkult-pidrahuvav-pamatki-ta-obekti-kulturi-aki-postrazdali-v-ukraini-vnaslidok-rosijskogo-vtorgnenna/> (дата звернення: 26.09.2025).
8. Курінська А. В Україні масово зникають музеї – чи проблема в їхньому обліку? Пояснює голова Коаліції дівців культури Ольга Сагайдак. URL: <https://suspihne.media/culture/1119262-v-ukraini-masovo-znikaut-muzei-ci-problema-v-ih-obliku-poasnuе-golova-koalicii-dievciv-kulturi-olga-sagajdak/> (дата звернення: 26.09.2025).
9. З початку року з прифронтових регіонів евакуйовано майже 100 тис. музейних предметів. *UNN. Українські національні новини*. URL: <https://unn.ua/news/z-pochatku-roku-z-pryfrontovykh-rehioniv-evakuiovano-maizhe-100-tys-muzeinykh-predmetiv> (дата звернення: 30.09.2025).
10. Росія вивезла понад 1,7 мільйона музейних експонатів з окупованих територій України. *Ми Україна*. URL: <https://weuaplus.tv/news/top/rosija-vivezla-ponad-1-7-miljona-muzejnikh-eksponativ-z-okupovanih-teritorij-ukrajini.html> (дата звернення: 30.09.2025).
11. Збереження культурної спадщини Києва в умовах війни стало справою загальнонаціонального значення – Ганна Старостенко. *Офіційний портал Києва*. URL: https://kyivcity.gov.ua/news/zbereshchennya_kulturno_spadschini_kiyeva_v_umovakh_viyni_stalo_spravoyu_zagalnonatsionalnogo_znachennya_ganna_starostenko/ (дата звернення: 29.09.2025).
12. Стратегія національної безпеки України: інформаційна захищеність серед основних пріоритетів. *Центр демократії та верховенства права*. URL: <https://cedem.org.ua/news/strategiya-natsionalnoyi-bezpeky/> (дата звернення: 26.09.2025).
13. Малиш Н., Москаленко С. Проблема захисту культурної спадщини під час війни: державно-управлінський аспект. *Науковий вісник: Державне управління*. 2024. № 2(16). С. 176–190.
14. Мистецтво застосування санкцій: МКІП разом із НАЗК розпочинають роботу в межах Art Sanct Task Force. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mystetstvo-zastosuvannia-sanktsii-mkip-razom-iz-nazk-rozpochynaiut-robotu-v-mezhakh-art-sanct-task-force> (дата звернення: 30.09.2025).
15. Курінська А. У Європі створять Український фонд культурної спадщини: чим він займатиметься. *Суспільне. Культура*. URL: <https://suspihne.media/culture/1107614-u-evropi-stvorat-ukrainskij-fond-kulturnoi-spadsini-cim-vin-zajmatimetsa/> (дата звернення: 26.09.2025).
16. Кордони пам'яті: хто допомагає рятувати українську культурну спадщину. *Pragmatika*. URL: <https://pragmatika.media/kordony-pam-iati-khto-dopomahaie-riatuvaty-ukrainsku-kulturnu-spadshchynu/> (Дата звернення: 29.09.2025).
17. Музей посилив захист колекцій у фондах завдяки організації ALIPH. *Micm*. URL: <https://nmiu.org/posts/143> (дата звернення: 29.09.2025).
18. Кордони пам'яті: хто допомагає рятувати українську культурну спадщину // *Pragmatika* <https://pragmatika.media/kordony-pam-iati-khto-dopomahaie-riatuvaty-ukrainsku-kulturnu-spadshchynu/> (Дата звернення: 29.09.2025).
19. ЮНЕСКО підтримує Україну: Микола Точицький та К'яра Децці Бардескі обговорили збереження культурної спадщини та нові ініціативи. *Урядовий портал* URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/yunesko-pidtrymuie-ukrainu-mykola-tochytskyi-ta-kiara-dettsi-bardeski-obhovoryly-zbereshchennia-kulturnoi-spadshchyny-ta-novi-initsiatyvy> (дата звернення: 29.09.2025).

20. У Львові відкрито Культурний хаб ЮНЕСКО. *МКСК*. URL: <https://mcsc.gov.ua/news/u-lvovi-vidkryto-kulturnyj-hab-yunesko/> (дата звернення: 29.09.2025).

21. Горон Д. МКСК та ALIPH започаткували створення Українського фонду культурної спадщини. *Детектор медіа*. URL: <https://detector.media/infospace/article/243888/2025-09-05-mksk-ta-aliph-zapochatkuvaly-stvorennya-ukrainskogo-fondu-kulturnoi-spadshchyny/> (дата звернення: 26.09.2025).

22. МКСК та ALIPH підписали Меморандум, який започатковує створення Українського фонду культурної спадщини. *МКСК*. URL: <https://mcsc.gov.ua/news/mksk-ta-aliph-pidpysaly-memorandum-yakuj-zapochatkovuye-stvorennya-ukrayinskogo-fondu-kulturnoyi-spadshchyny/> (дата звернення: 26.09.2025).

23. Фонд Getty Trust оголошує про виділення \$1 млн на збереження української культурної спадщини. За час російського вторгнення постраждали 204 об'єкти культури. *Mind*. URL: <https://mind.ua/news/20249273-fond-getty-trust-ogoloshue-pro-vidilennya-1-mln-na-zberezhennya-ukrayinskoyi-kulturnoyi-spadshchini> (дата звернення: 29.09.2025).

24. 388 об'єктів культурної спадщини зруйновано, кількість збільшується кожного дня: Український інститут розповість про кожний об'єкт у проєкті «Листівки з України». *Ukrainian institute*. URL: <https://ui.org.ua/news/postcards-from-ukraine-project/> (дата звернення: 29.09.2025).

25. Листівки з України. *Ukrainian institute*. URL: <https://ui.org.ua/postcards-from-ukraine-ua/> (дата звернення: 30.09.2025).

26. Підтримка комітетів. Реалізація гуманітарно-культурних політик в Україні в умовах війни. Рада. *Internews*. URL: <https://internews.ua/rang/materiale/wartime-humanitarian-cultural-policy> (дата звернення: 28.09.2025).

27. Трач Ю. Культурна спадщина в Україні: ініціативи щодо збереження та оптимізації захисту. *Культурно-мистецькі та освітні практики. Питання культурології*. 2025. № 45. С. 194–209.

28. Ратифікація Нікосійської конвенції: нові можливості для захисту культурних цінностей. *Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим*. URL: <https://ppu.gov.ua/press-center/ratyfikatsiia-nikosiyskoi-konventsii-novi-mozhlyvosti-dlia-zakhystu-kulturnykh-tsinnostey/> (дата звернення: 30.09.2025).

29. Міщенко М. О. Охорона нерухомих об'єктів культурної спадщини в умовах агресивної війни: теоретико-практичні аспекти. *Музеєзнавство та пам'яткознавство*. 2023. № 23. С. 168–177.

30. Горлач П. Уряд затвердив Стратегію розвитку культури до 2030 року: у чому її суть. *Суспільне. Культура*. URL: <https://suspihne.media/culture/981949-urad-zatverdiv-strategiu-rozvitku-kulturi-do-2030-roku-u-comu-ii-sut/> (дата звернення: 26.09.2025).

31. Культура – серед пріоритетів: Уряд презентував проєкт Програми дій. *МКСК*. URL: <https://mcsc.gov.ua/news/kultura-sered-priorytetiv-uryad-prezentuvav-proekt-programy-dij/> (дата звернення: 29.09.2025).

Baranovska N.M. COOPERATION BETWEEN UKRAINE AND INTERNATIONAL ORGANIZATIONS ON THE PROTECTION ISSUES OF CULTURAL HERITAGE AT THE CURRENT STAGE OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

The article examines the situation with destruction of Ukrainian cultural heritage at the current stage of the Russian-Ukrainian war; the activities of Ukrainian state institutions in cooperation with international organizations on the preservation of Ukraine's cultural heritage issues, its protection and restoration. It is emphasized that Russia, as an aggressor state, trying to destroy the Ukrainian nation, its statehood and independence, is deliberately destroying the cultural heritage of Ukraine, which is the foundation of national unity and identity, the basis of originality and national pride, one of the key elements of Ukraine's state self-determination and a pledge of full functioning of the cultural environment, which determines the place of the Ukrainian community in the world cultural space. Taking into account that the Ukrainian cultural heritage is an integral part of world culture, its preservation, protection and restoration are a common priority, responsibility and important task of Ukraine and the international community.

It is concluded that in the process of cooperation between Ukrainian state institutions and international organizations that are responsible for the protection of world cultural heritage objects, programs are being developed to preserve cultural heritage objects in Ukraine that have been damaged as a result of Russian military aggression or are under threat; systematic work is being carried out to record and document the destruction, analytical assessment of the damage and losses caused to the Ukrainian cultural heritage by the Russian Federation; visual demonstration and drawing the attention of the international community to Russia's war crimes against the cultural heritage of Ukraine; improvement of the legislative framework for holding the aggressor state accountable for the destruction, damage and theft of Ukrainian cultural values,

preventing their illegal trade at the international level and returning them to their homeland; implementation of joint projects on the examination, inventory and conservation of museum collections; digitization and representation of Ukrainian cultural heritage; promotion of objects that should be included in the UNESCO World Heritage List.

Key words: *Ukraine, Russian military aggression, cultural heritage, destruction, protection of cultural heritage, international organizations, cooperation.*

Дата надходження статті: 03.10.2025

Дата прийняття статті: 15.10.2025

Опубліковано: 05.12.2025